

اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار ۲۸- شهریور ۱۳۹۲

معماری بومی مناطق سرد و کوهستانی ایران، معماری پایدار منطبق بر محیط زیست

(نمونه موردی سنندج)

زینب کرکه آبادی^۱، هومن مسگریان^{۲*}

۱- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان

۲- کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان، عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان*

mesgarian.eng@gmail.com

چکیده:

یکی از مهمترین نیازهای بشر از همان ابتدای خلقت مسئله مسکن و سرپناه بوده است. امروزه عدم تعادل میان معماری با محیط زیست و طبیعت باعث بروز آثار ناخوشایندی از جمله آلودگی محیط زیست، کاهش منابع طبیعی، تغییرات اقلیمی و کاهش روز افزون منابع انرژی شده است. از این رو طراحان و معماران می کوشند تا راه حل های مناسبی را در جهت طراحی بناهای سازگار با محیط زیست، بیابند. معماری بومی ایران مصداقی روشن از طراحی آگاه از انرژی است. به رغم مطرح شدن مباحث زیست محیطی در دنیای متاخر، عملاً تمامی این اصول توسط پیشینیان ما به کار گرفته شده است. معماران پیشین، در طراحی محیطی ناگزیر از تکیه بر منابع طبیعی و انرژی های پاک بودند که پایان ناپذیرند. در این مقاله بر اساس ماهیت موضوع از روش های توصیفی استفاده شده و یافته های تحقیق با بهره گیری از منابع مرجع، ترسیم و مقایسه های آماری و کمی، و بعضاً کیفی با گرام ها و روشهای ریاضی، به تحلیل و بررسی تاثیرات محیط جغرافیایی و اقلیم منطقه در معماری فضای سنتی شهر سنندج پرداخته است. بر این اساس معماری پایدار در مناطق سرد و کوهستانی چون سنندج، نوعی طراحی آگاه از انرژی و منطبق بر محیط زیست شهری و طبیعت بوده و الگویی مناسب از معماری پایدار به شمار می رود.

واژه های کلیدی: سنج، محیط زیست شهری، آب و هوا، مصرف بهینه انرژی، ساخت و ساز پایدار

۱- مقدمه:

توجه آدمیان به سوی مسائلی و رای زندگی روزمره و خارج نمودن آنها از چارچوب غیر قابل تغییر زندگی ماشینی خود و کشاندن آنها به سوی دنیایی به ظاهر جدید و در عین حال، آشنا که الفبای آن را عوامل طبیعت و بستر آن را جهان هستی تشکیل می دهند، کاری بس دشوار است (کلپرورد، نازنین، ۱۳۸۷). یکی از روش های موثر برای قدم برداشتن در این راه صرفه جویی در مصرف سوخت های فسیلی از طریق معماری همساز با اقلیم است زیرا با تمسک در این روش علاوه بر صرفه جویی در مصرف منابع انرژی فسیلی می توان از آلودگی زیست محیطی هم تا حدی رهایی یافته و به آسایش مطلوب در خانه ها دست یافت (کسمایی، مرتضی، ۱۳۶۸، ۱) (دریاباری، سیدجمال الدین، ۱۳۸۵). زندگی انسان به طبیعت همسوئی دارد و قوانین طبیعی بر زندگی انسان تاثیر مستقیم دارند و همه اعمال ما بر اساس آنهاست. می توان گفت انسان همواره در زندگی خود به شدت تحت تاثیر عوامل طبیعی و محیطی قرار داشته و این امر موجب بوجود آمدن نظریاتی درخصوص جبر گرایی نیز بوده است. بیشتر دست اندرکاران، فرم ظاهری معماری گذشته را تقلید کرده و نام معماری سنتی روی آن می گذارند (اقلیم قومس، ۱۳۸۷). تحقق سیاست های جهانی و ملی، موقعیت های عمده ای برای تجدید نظر در استفاده از زمین، انرژی و محیط زیست ارائه می دهد تا بدین وسیله بتوان سکونت هایی را ایجاد کرد که نه تنها زندگی مطلوب و با کیفیت برا برای نسل حاضر و نسل های آینده تامین کند بلکه پایداری کره زمین و روح انسانی را نیز تضمین می نماید. (تقدسی، ۱۳۸۱). از آن جایی که انسان مدت زیادی از عمرخویش را در فضاهای شهری و مکان های ساخته شده برای زندگی سپری می کند اهمیت در نظر گرفتن فاکتورهای مختلف در تامین آسایش و راحتی در طراحی ساختمان ها با توجه به ویژگی های اقلیمی منطقه می تواند در بیشتر موارد این آسایش و بهبود شرایط زندگی را بدون بهره گیری از تجهیزات مکانیکی گرما و سرمازا و تحمیل هزینه های گزاف برای انسان بوجود آورد. بزرگ معماری جهان برای بیشتر جذابیت بخشیدن به زندگی، تنوع آب و هوایی را بر روی کره زمین به وجود آورد، از این رو انسان باید بتواند یک نقش پایه را برای اصلاح آب و هوایی بیرون ایفا کند (کاویانی، محمدرضا، ۱۳۷۲). پارادایم زندگی غربی، شیوه زندگی بشر را به سمت هجمه بر طبیعت و تخریب محیط زیست سوق داد. می توان گفت انسان همواره در زندگی خود به شدت تحت تاثیر عوامل طبیعی و محیطی قرار داشته و این امر موجب بوجود آمدن نظریاتی درخصوص جبر گرایی نیز بوده است. بیشتر دست اندرکاران، فرم ظاهری معماری گذشته را تقلید کرده و نام معماری سنتی روی آن می گذارند (اقلیم قومس، ۱۳۸۷). در صورتی که فرم ظاهری معماری قدیم در اثر استفاده از مصالح ساختمانی منطقه، کارایی مصالح از لحاظ ایستایی و مقاومت در برابر بادهای و فشارهای وارده بر ساختمان، مقابله در برابر گرما و سرما، نزولات جوی شکل می گیرد. اما تلاش هایی نیز در جهت غلبه بر شرایط محیطی صورت گرفته و حل برخی مشکلات فعلی و مخاطرات زیست محیطی آتی عزمی جدی را در مقیاس های ملی و جهانی می طلبد. یکی از راه های مقابله با این نوع مشکلات صرفه جویی در مصرف سوخت های فسیلی از طریق معماری همساز با آب و هوا است چراکه با این روش می توان علاوه بر صرفه جویی در مصرف منابع محدود انرژی از آلودگی زیست محیطی نیز تا حد زیادی کاست و به درجه آسایش مناسب و محیط های شهری باتوسعه و معماری پایدار دست پیدا کرد.